

Praznovanje

■ **Branka Roškar**, prof. geografije in teologije, je učiteljica geografije na OŠ Radlje ob Dravi.

Ko gledamo predpraznično vzdušje na podeželju ali v mestih, pogosto ne vemo več, kaj je bistvo praznovanja. Ves zunanji blišč, darila, veliko ponudbe in hkrati zaskrbljeni obrazi ljudi, ki bežijo mimo nas, da nas ne bi opazili. Pa vendar, človek je bitje praznovanja. To, kar praznuje, kar postavlja v praznični dan, mu pomeni največ, ga naredi človeka. Kakšne so vsebine naših praznovanj? Ali še znamo praznovati?

Sedmi dan

Etimološko gledano ima beseda 'praznik' korenine v stari cerkveni slovanščini in pomeni prazen, dan, prazen dela, prost dan. Človek, osvobojen od dela, ima čas za nekaj drugega.

»Sedmi dan je Bog dokončal delo, ki ga je naredil, in počival je sedmi dan od vsega dela, ki ga je storil. In Bog je blagoslovil sedmi dan in ga posvetil« (1 Mz 2,2-3). V prvem poglavju Svetega pisma vidimo, da je Bog človeku dal prost dan. Judje praznujejo soboto kot dan zaključka stvarjenja, zato je to dan počitka. »Šest dni delaj, sedmi dan pa počivaj, da si odpočijeta tvoj vol in osel in si oddahneta sin tvoje dekle in tujec« (2 Mz 23,12).

Kristjani praznujemo nedeljo kot dan Kristusovega vstajenja. Vstajenje je zmaga nad smrtjo, zmaga luči nad temo, svetosti nad zlom. Odrešenje pomeni obnove življenja v pomenu, kot si ga je želel Bog. Jezusovo vstajenje je okrepilo prazničnost sedmega dne. Po velikonočnem tridnevju zasije novo upanje, vstane novo življenje. Jezus Kristus nas je s svojim trpljenjem in smrtjo odrešil. To pomeni, da greh in smrt v našem življenju nimata zadnje in končne besede. Jezus nam je namreč odprl pot v večno življenje. Vsako nedeljo se kristjani spominjamo tega zmagoslavnega trenutka. To zavedanje je pravi trenutek za praznovanje in veselje.

Nedelja se imenuje tudi Gospodov dan. To je naš dan, dan kristjanov. Gospodov dan se imenuje zato, ker je na ta dan Luč zmagala nad temo. Pogani temu dnevu pravijo dan sonca (npr. ang. Sunday). To radi priznavamo tudi kristjani: »Danes je namreč vzšla

luč sveta, danes se je prikazalo sonce pravice, katere žarki prinašajo odrešenje« (prim. KKC, 1166). Kristjanom Bog pogosto pomeni Sonce.

Vse, kar raste, se spreminja in oblikuje, potrebuje počitek. Zemlja potrebuje počitek. Človek potrebuje počitek od dela. V tej logiki sindikati najdejo osnovo boja za svoje pravice, da delodajalci ne bi prekomerno izkoriščali delavcev. Vsak delavec potrebuje počitek, odmor, dopust. Mojzes celo doda, da tudi živali potrebujejo počitek. Počitka je deležen tujec. Nihče naj ne bo izkoriščen za delo. Tega bi se morali zavedati tisti delodajalci, ki priganjajo ljudi, da delajo osem ur brez prestanka, celo na stranišče ne smejo, zato nosijo med delom plenice ... Izkoriščanje se hitro pojavi zaradi pohlepa, zato človek potrebuje zaščito. Mojzes je preko »sedmega dne« uzakonil dan počitka.

Praznovanje kot pot do nevidne moči

V dolgi zgodovini človeštva se ni nikoli praznovalo brez razloga. Nič se ni zgodilo na slepo, ampak vse v skladu s trenutnimi prepričanji. Razlog za praznovanje ni bilo veseljačenje samo po sebi, beg od skrbi ali goli užitek. Človek je ob prazniku zmeraj iskal vsebino, s katero se bo napolnil. Danes gre nekdo za praznike v naravo, na kulturno prireditev ali na rekreacijo. Vernik pa na ta dan išče hrano za dušo. Duša, ki je prišla od Boga, išče svoj izvir. Najde ga le pri viru življenja, pri Gospodu. Počitek, ki je del življenja, na tak način osmišlja bivanje. Zato na dan počitka človek preko ritualov, preko

bogoslužja išče stik z Bogom, s svetim. Dan, napolnjen z Božjim blagoslovom, napolni človeško srce. Dan, ki nima dodatne vsebine, pa se hitro sprevrže v lenarjenje, nesmisel, potrošniško mrzlico ali praznoverje. Nedelja je dan obnavljanja zaveze z Bogom, ki je vse, kar je ustvaril, podaril človeku in hkrati želi, da človek obnovi odnos z Njim. Prazniki na poseben način izpovedujejo človekovo vero. Človek je duhovno bitje, neločljivo povezan z nečim presežnim. Na vsakem koraku doživlja svojo omejenost in krhkost, zato išče oporo v tistem, kar sluti kot več, presežno, mogočno, od česar vse izvira. Preko narave doživlja moč, neizmernost, lepoto, zakone, ki presegajo njegovo domišljijo. Preko narave je vedno odkrival božansko silo, ki ga je oživljala in brez katere ni mogel storiti ničesar. Božanska moč je čutil v delovanju narave, zato je

Foto: Matej Hozjan

včasih častil naravo in v njej veliko dušo ali duh ali dih (heb. ruah).

Besedo praznik bi lahko nadomestili z besedo 'svetek', ki prav tako izvira iz praslovanskega jezika; njen koren 'svent' pomeni 'svet'. Od tod izvirajo tudi izrazi svetost, posvetiti, svetloba. Praznik je v življenju, ki je nenehen boj za obstoj, predstavljal svetlo točko za posameznika, družino ali narod. Prazniki so dajali življenju poseben, vzvišen pomen.

Sem David ali Herod?

V Stari zavezi je kralj David tesno povezan z Bogom, z Njim ohranja živ odnos preko praznovanja. »Pri vsakem svojem dejanju se je zahvaljeval Svetemu, Najvišjemu, z besedo veličastva; iz vsega srca je prepeval hvalnice in ljubil svojega Stvarnika. Pred oltar je postavil harfiste, da so s svojo spremljavo polepšali pesmi. Praznikom je dal sijaj, uredil je letne čase vse do konca, tako da so poveličevali Gospodovo sveto ime in je od ranega jutra v svetišču odmevalo« (Sir 47,8–10). David praznuje, poje, slavi in časti Boga, v katerem je odkril smisel svojega življenja in stalno varstvo. Njegove pesmi so polne hvaležnosti.

Herod pa je Boga doživljal kot svojega tekmeča. Ni živel po Božjih zapovedih, zato ga je vedno grizla vest. Svojo voljo je uveljavljal, toda ves čas je živel v strahu. Kdor pa živi v strahu, ni sproščen in ne more praznovati. Tudi Herodovo praznovanje je prazno: brezglavo popivanje, veseljačenje,

obdaja ga veliko ljudi, toda ni pravih odnosov (prim. Mr 6,21–28). Mogoče v teh dveh likih prepoznamo sebe: kolikokrat v prazničnih dneh 'letamo okrog brez glave', se zaposlujemo z nepotrebnimi stvarmi, kar nas dodatno utruja in pušča prazne. Praznikov se bojimo, ker nas z ničimer in z nikomer ne povezujejo. Ko pa razumemo bistvo praznika, postane tudi naš odnos do praznovanja drugačen. Prost dan ni več samo priložnost za zabavo in veseljačenje. Nismo več Herod. Postanemo David.

Obredi

Pri vsakem praznovanju imajo obredi pomembno vlogo. Najbolj so nam znani verski obredi, ki izražajo odnos do svetega. Ko izgubimo verski smisel praznovanja, ko religija izumre, se posamezni obredi obujajo le kot folklor, npr. jurjevanje, kresovanje, pustovanje.

Na praznik se je treba pripraviti, da ga bogato doživimo. Pred praznikom počistimo hišo, svoje telo in se oblečemo v lepša oblačila. To je zunanja priprava. Nekdaj so se pred večjimi prazniki skupaj postili, se odpovedali raznim užitek, marsikdaj tudi govorjenju, da so odkrili tišino.

Ko pride čas praznovanja, se v ta pripravljen, prazen prostor naseli nekaj novega. Ko se povežemo z vsebino praznika, doživimo harmonijo in polnost, svetost. Pogosto nas to poveže v skupnost, obnovi odnose z ljudmi, ki so nam blizu. S praznovanjem krepimo lastno in skupno samozavest, identiteto in pripadnost.

Danes pri praznovanjih pogosto izstopata zunanji izgled in komercialni odnos do predmetov, ki simbolno predstavljajo bistvo praznikov (jaslice, velikonočna jedila ...). S tem se je globlji pomen praznikov zameglil ali izgubil in vse postaja le tradicija, etnološka in turistična zanimivost, formalistična oblika praznovanja. Tudi zato nas prazniki pustijo prazne, saj se ob praznovanju ne napolnimo z vsebino, ki ji je praznik posvečen.

Liturgično leto

Cerkev je oblikovala tako imenovano liturgično ali bogoslužno leto, ki vsebuje vse trenutke, ki jih kristjan praznuje. Preko njih odkriva svojo istovetnost, pogloblja

vero, išče stik z Bogom. Vsi ti močni časi praznovanja (npr. božič kot rojstvo Odrešenika, velika noč, ki ponavzočuje Jezusovo trpljenje in vstajenje) so vsebinsko zelo polni. Kdor preko praznovanja vstopa v te vsebine, se z njimi ves čas hrani. Da pa lahko vsebine v polnosti doživi, se na te velike dogodke dolgo duhovno pripravlja. Temu služita adventni in postni čas z mnogimi obredi (navadami), preko katerih se povežemo s pomembnimi vsebinami: adventni venček vabi družino k molitvi, jaslice k obujanju Jezusove zgodbe v betlehemijski noči, blagoslov zelenja na cvetno nedeljo, postenje in molitev križevega pota nas uvajajo v veliko skrivnost velikonočnega jutra. Vsi ti obredi pripravljajo prostor za veselje in upanje, ki ga prejemamo v živem odnosu z Bogom.

Praznovanje človeka bogati. Trenutki veselja in odmika od dela razbijejo monotonost vsakdana, obnovijo odnose in dajo življenju svežino, smisel in nov zagon. A kaj, ko si premalokrat vzamemo čas za praznovanje. Prevečkrat tekamo okoli in se obremenjujemo s tem, da bodo gostje zadovoljni. Načrtujemo dodatne dejavnosti in potovanja. Na bistvo praznovanja pa pozabimo. Ne ustavimo se in ne utihnemo. Razvrednotimo praznik in sebe. Ne znamo praznovati. Praznovanje postane nuja, namenjeno je samemu sebi, dan brez vsebine. Prazna forma. Šele ko se dotaknemo vsebine praznika, začutimo njegov pomen, ki nas lahko napolni. Z vsebino praznika obnovimo odnose z ljudmi, ki so nam podarjeni in praznujejo z nami.

Praznik prebudi hvaležnost, naj bo to ob osebnem, verskem ali državnem praznovanju. Vsak praznik nam prinese neko za nas neprecenljivo vsebino: dar življenja, povezanost s skrivnostjo, ki jo prinese verski praznik, narodno pripadnost, bogastvo kulture, v katero smo potopljeni.

Želim vam lepo praznovanje.

Viri

- *Katekizem katoliške Cerkve, Kompendij* (2013). Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca, Družina.
- *Sveto pismo Stare in Nove zaveze: slovenski standardni prevod* (2017). Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.
- Ovsec, J. Damjan (1992): *Velika knjiga o praznikih: praznovanja na Slovenskem in po svetu*. Ljubljana: Domus.
- *Slovenski etimološki slovar*. Pridobljeno 2. 11. 2018 s spletne strani: <https://fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar>.
- *ZDA: Delavci v perutninski industriji prisiljeni urinirati v pletnice* (2016). Pridobljeno 2. 11. 2018 s spletne strani: <https://www.rtvsl.si/svet/zda-delavci-v-perutninski-industriji-prisiljeni-urinirati-v-pletnice/393239>.

